

In memoriam

Robert Van Passen

(1923-2002)

Op woensdag 11 september 2002 overleed in Antwerpen vrij onverwacht de naamkundige prof. em. dr. Robert Van Passen. Op 27 mei had hij in de Vlaamse sectie van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie nog een lezing gehouden over Heinrich Pottmeyer, volkskundige en toponymist. In oktober 2001 sprak hij er over het kasteel Gallifort in Deurne. Als trouw lid van de Commissie had hij tevoren reeds verscheidene lezingen verzorgd.

Robert Van Passen werd geboren in Kontich op 9 maart 1923. Hij is dus net geen 80 jaar oud geworden. In de moeilijke oorlogsjaren studeerde hij aan de unitaire Kaholieke Universiteit Leuven Germaanse filologie. Vooral voor de toponymie wekte prof. H.J. Van de Wijer er zijn belangstelling. Zijn interesse voor regionale studies zou hem nooit loslaten. Van Kontich en omstreken bestudeerde hij vooral de toponymische, historische, heemkundige en volkskundige aspecten. Het begon reeds met de licentiaatsverhandeling *Toponymie van Kontich en Lint*, die hij voorlegde in 1947. Deze scriptie werd uitgebreid en uitgediept tot het volumineuze proefschrift *Toponymie van Kontich en Lint*, waarop hij in 1956 promoveerde tot doctor in de Germaanse filologie. De dissertatie werd bekroond en in 1962 uitgegeven door de

Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde. In 1964 gaf het gemeentebestuur van Kontich een nog lijviger complement op dit naamkundig werk uit : de *Geschiedenis van Kontich*, in 1966 bekroond met de Anton Bergmannprijs. Samen met Karel Roelandts publiceerde hij in 1967 de *Toponymie van Wilrijk*. Op zijn beurt werd dit werk gevolgd door de *Geschiedenis van Wilrijk*, en daarna de *Geschiedenis van Edegem*. Kennelijk boeiden puur geschiedkundige studies hem evenzeer als historisch-toponymische. Overigens schreef Van Passen nog een paar honderd artikels die eveneens haast alle betrekking hebben op onderzoek i.v.m. zijn eigen regio. Geen regionale onderzoeker van dit Antwerpse gebied zal aan Van Passens werk voorbij kunnen gaan.

Er valt echter niet alleen navorsingswerk te melden. Van Passen was evenzeer bedrijvig op het vlak van het onderwijs en zelfs de methodenleer daarvan. Zoals zoveel germanisten in zijn tijd onderwees hij eerst in een Frans-talige onderwijsinstelling, met name aan het Koninklijk Atheneum te Etterbeek (1947-1953). Van 1953 tot 1963 was hij leraar aan het Koninklijk Atheneum in Antwerpen. In 1961 werd hij bij de oprichting van het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken (HIVT) in deze instelling deeltijds docent, in 1968 hoogleraar. In het avond-onderwijs gaf hij eveneens les, o.m. Duits aan het Provinciaal Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen van Antwerpen. In 1962 werd Van Passen aangesteld aan de Leuvense universiteit, eerst als assistent voor didactische oefeningen, dan als lector en ten slotte buitengewoon hoogleraar voor Bijzondere Methodenleer Duits. Van Passen gaf ook Gotisch, later na de splitsing van de universiteit enkel nog aan de UCL. In die woelige jaren rond 1968 hadden de professoren het niet makke-

lijk om hun vakken als niet waardenvrij aan de studenten te verkopen. Vooral colleges als Gotisch moesten het ontgelden. Vakken als naamkunde vonden nog enigszins genade. Speciale vermelding verdient hier de toewijzing van het (tweejaarlijkse) college Historische Naamkunde, dat Van Passen tot zijn emeritaat in 1988 gedoceerd heeft. Alternerend met Historische Naamkunde werd er toen door O. Leys en later door ondergetekende een college Hedendaagse Naamkunde gegeven. Na Van Passens emeritaat zijn beide vakken gefusioneerd tot het college Naamkunde, waarin synchrone en diachrone aspecten van de onomastiek geïntegreerd zijn. Aan de K.U.Leuven kwamen heel wat historische topo- en antroponymische licentiaatsverhandelingen en proefschriften tot stand onder zijn leiding en met de assistentie van Dr. Clem Marynissen. En het dient gezegd, reeds in het HIVT waren de licentiaatsverhandelingen over de vergelijking tussen spreekwoorden en zegswijzen in het Duits en het Nederlands die bij hem werden gemaakt, al niet te tellen.

Van Passen werd in 1969 tot lid van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie verkozen. Van mei 1991 tot eind 1993 was hij voorzitter van de Vlaamse sectie, in 2001-2002 algemeen voorzitter van de gehele Commissie. In naam van de Commissie gaf hij in zijn eentje advies voor de straatnaamgeving in heel Vlaanderen. Toen er provinciale commissies voor de straatnaamgeving geïnstalleerd werden, werd hij ondervoorzitter van de commissie van de provincie Antwerpen.

Het ging Van Passen niet zozeer om de originaliteit of het vernieuwende van zijn research. Theoretische claims, zoals die nu bij onderzoeksaanvragen haast dwangmatig

gemaakt horen te worden, waren hem vreemd. Liever verzamelde en beschreef hij het materiaal dat hij vooral in archieven vond. Hij was dan ook niet weg te slaan uit de archieven van Antwerpen en omstreken. Zijn werk heeft allicht het voordeel langer bewaard en van nut te zullen blijven dan menige theoretische constructie.

Ondanks zijn eindeloze uren in het archief was Van Passen geen kamergeleerde. Hij heeft heel wat gepresteerd voor de popularisatie van disciplines als naamkunde, geschiedenis en volkskunde. Op 22-jarige leeftijd was hij reeds lid geworden van de Kring voor Heemkunde van zijn geboorteplaats. Vanaf 1981 leidde hij er deze kring alsmede de Dienst Geschiedenis. Voor deze en andere verenigingen zette hij zich na zijn emeritaat dubbel in. Door zijn meer dan duizend boekrecensies bracht hij allerhande soorten boeken dichterbij de lezende mens. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat hij door zijn Kontichse medeburgers in 1993 een lijvig *Liber Amicorum* aangeboden kreeg met bijdragen van een rist naam-, geschied- en volkskundigen, ook van deze Commissie.

Van Passen heeft gedurende zijn lange loopbaan een meer dan gewone werkijver in zijn onderzoek, onderwijs en populariserend werk aan de dag gelegd, dit ondanks zware tegenslagen in zijn familiale leven. De vrij melancholische toon die hij aansloeg bij zijn emeritaat en hem deed zeggen : 'ich wäre noch so gern geblieben', heeft zeker niet alleen te maken met de beëindiging van zijn leeropdrachten, maar ook met deze ongelukkige gebeurtenissen in zijn privéleven. Zijn weemoedige stemming zou hij niet meer kwijtraken. Voor een deel hing dit ook samen met zijn langzaam achteruitgaande gezondheidstoestand. Niettemin heeft hij tot op het einde zijn

onderzoekswerk onverdrotten voortgezet. Men denke alleen al aan de toponymie van de Kontichse deelgemeente Waarloos, uitgegeven in 1997 als Werk 19 van de Koninklijke Commissie voor Toponymie & Dialectologie. Van Passen was een hardwerkend, vriendelijk en eenvoudig man.

W. VAN LANGENDONCK